

**Azərbaycan Respublikası
Daxili İşlər Nazirliyi
Polis Akademiyası**

Kafedra: “Mülki hüquq”

Kommersiya hüququ

fənni üzrə

M Ü H A Z İ R Ə

**Mövzu № 6. Dövlət əmlakının
özəlləşdirilməsinin hüquqi tənzimlənməsi.**

Tərtib etdi:

Polis Akademiyasının «Mülki
hüquq» kafedrasının dosenti,
polis polkovniki, hüquq üzrə
fəlsəfə doktoru, dosent
Rəşad Məmmədov

**Azərbaycan Respublikasının DİN-in Polis Akademiyasının «Mülki
hüquq» kafedrasının 27 dekabr 2019-cu il tarixdə keçirilən iclasında
müzakirə edilmiş və tədris prosesində istifadəsi məqsədamüvafiq
hesab edilmişdir. Protokol № 4, 27 dekabr 2019-cu il.**

Bakı – 2020

Mövzu № 6. Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin hüquqi tənzimlənməsi.

Plan:

Giriş.

Sual 1. Özəlləşdirəmənin anlayışı və özəlləşdirilmə haqqında qanunvericilik.

Sual 2. Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin subyektləri və obyektləri.

Sual 3. Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin həyata keçirilməsi qaydası və aparılması üsulları.

Nəticə

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 2016. Mad. 13, 15, 29.
2. “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 16 may 2000-ci il tarixli Qanunu.
3. ““Azərbaycan Respublikasında dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin II Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 avqust 2000-ci il tarixli Fərmanı.
4. ““Dövlət əmlakının hərraclar vasitəsilə satışı Qaydaları”nın təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 dekabr 2000-ci il tarixli Fərmanı.
5. ““Dövlət əmlakının ixtisaslaşdırılmış çek və pul hərraclarında satışı Qaydaları”nın təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 dekabr 2000-ci il tarixli Fərmanı.
6. «Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsində iştirak etmək üçün təqdim edilməli sənədlərin siyahısı və qaydaları haqqında» Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2 fevral 2001-ci il tarixli 32 №-li Qərarı.
7. Aslanov S.X. Sahibkarlıq hüququ. Bakı, 2005. səh. 424-431.
8. R.Y.Məmmədov. Kommersiya (sahibkarlıq) hüququ. Bakı, Apostrof, 2015.
9. Никитина О. Приватизация предприятий. Законодательство и судебно-арбитражная практика // Бизнес-адвокат. 1997. № 10.
10. Котликов Я.С. Приватизация: теоретический курс. М., 1995.
11. Комарицкий С.И. Приватизация: правовые проблемы. Курс лекций. М., 2000.
12. Rossiyskoe predprinimatel'skoe pravo. Pod red. İ.V.Erşovi, Q.D. Otnükovi. M.: izd-vo: Velbi, Prospekt, 2010.
13. Predprinimatel'skoe pravo Rossii: uceb. / V. S. Belix, Q. Ə. Bersunkaev, S. İ. Viniçenko i dr.// otv. red. V. S. Belix. – M.: Prospekt, 2009.
14. Predprinimatel'skoe pravo Rossiyskoy Federaöii. Pod red. E.P. Qubina, P.Q. Laxno. M., 2007.
15. Bayşa J.F. Predprinimatel'skoe pravo. Uçebnoe posobie. 2-e izd. pererabotan. i dop. M., İzdatel'sko-torqovac korporaciya «Daşkov i K», 2008.

16. Скворцов О.Ю. Приватизационное право. Учебное пособие. М., 2000. Государственное регулирование рыночной экономики / Под общ. ред. В.И. Кушлина, Н.А. Волгина. М., 2000.
17. Пятков Д.В. Отчуждение публичной собственности: вопросы правового регулирования // Хозяйство и право. 1998. № 6.

İnsan sivilizasiyasının, iqtisadi sistemlərin inkişafında əhəmiyyətli rolü mülkiyyət oynayır. Belə ki, mülkiyyət münasibətləri istənilən iqtisadi sistemin əsasını təşkil edir. Müasir dövrdə elə bir ölkə yoxdur ki, dövlət fəal şəkildə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşqul olsun.

Bu mövzuda üç sual ətrafında müzakirələr aparılacaqdır. Mövzunun **birinci sualında** özəlləşdirəmənin anlayışı və özəlləşdirilmə haqqında qanunvericiliyin əsas xüsusiyyətlərindən danışılacaqdır. Mövzunun **ikinci sualında** isə dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin subyektləri və obyektleri təhlil olunur. **Üçüncü sualda** isə dövlət əmlakının özəlləşdirməsinin həyata keçirilməsi qaydası və şərtlərindən, habelə onun aparılması üsullarından bəhs olunur.

Sual 1. Özəlləşdirəmənin anlayışı və özəlləşdirilmə haqqında qanunvericilik.

Özəlləşdirmə latın sözü *privatus* olub, mənası xüsusi deməkdir. Özəlləşdirmə – istehsal vasitələrinə, əmlaka, torpağa və s. Mülkiyyətin dövlətsizləşdirilməsi prosesidir. Özəlləşdirmə – dövlət mülkiyyətində olan obyektlərin alqı-satqısı və ya əvəzsiz olaraq verilməsi vasitəsilə həyata keçirilir.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında Qanunda bilavasitə özəlləşdirməyə anlayış verilməsə də, dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi dair anlayış adı çəkilən qanunun 1-ci maddəsində təsbit olunmuşdur. Fikrimizcə, ilk olaraq özəlləşdirməyə anlayış vermək, onun mahiyyətini və əlamətlərini açıqladıqdan sonra dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi barədə danışmaq daha məqsədemüvafiq olar. Belə ki, özəlləşdirmə dedikdə Azərbaycan Respublikasının mülkiyyətində olan əmlakın fiziki və ya hüquqi şəxslərin mülkiyyətinə əvəzli olaraq verilməsidir. Hüquq ədəbiyyatlarında verilən bu anlayış heç də özəlləşdirmənin mahiyyətini tam açıqlamır.

Özəlləşdirmənin mahiyyətini tam açıqlamaqdan ötrü ilk növbədə, özəlləşdirmənin təşkilati-texniki, iqtisadi və hüquqi aspektlərdən nəzərdən keçirək lazımdır.

Təşkilati-texniki aspektdə özəlləşdirmə dedikdə, dövlət mülkiyyətində olan əmlakın xüsusi mülkiyyətə verilməsi üzrə özəlləşdirmənin subyektlərinin məqsədyönlü və qarşılıqlı əlaqədə olan hərəkətlərin məcmusu başa düşülür. İdarəetmə fəaliyyəti kimi özəlləşdirmə iki elementdən ibarətdir. Bu barədə bir az sonra geniş danışılacaqdır.

İqtisadi aspektdə isə özəlləşdirmə «mülkiyyət» kateqoriyası ilə sıx bağlıdır. İqtisadi nəzəriyyədə mülkiyyət – əşya ilə bağlı insanlar arasında yaranan münasibətlərdir. Mülkiyyətin iqtisadi məzmununu dərk edilməsi, yalnız onun məzmununa daxil olan istehsal münasibətlərinin tam təhlilindən sonra mümkün ola bilər. Özəlləşdirmə maddi və qeyri-maddi nemətlərin bölgüsü (yenidən bölgüsü) vasitəsidir.

Hüquqi aspektdə özəlləşdirmə bir sıra xüsusiyyətlərlə xarakterizə olunur. Birincisi, özəlləşdirmə üzrə işlərin təşkili və aparılması hüquqla tənzim olunur.

Hüquqi aktlarda özəlləşdirmənin əsas prinsipləri, məqsəd və vəzifələri, özəlləşdirmənin aparılması qaydası, onun iştirakçılarının məsuliyyəti, hüquq və vəzifələri, təsbit olunur. İkincisi, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi özəlləşdirməni mülkiyyət hüququnun əldə olunmasının törəmə üsulu kimi nəzərdən keçirir. Özəlləşdirilən obyektlər üzərində mülkiyyət hüququnun keçməsi alqı-satqı müqaviləsi əsasında müəyyən olunur. Başqa sözlə desək, özəlləşdirmə – mülkiyyət hüququnun əldə olunmasının törəmə üsuludur. Məsələn, özəlləşdirilmiş əmlakın alqı-satqısı haqqında müqavilə – mülki hüquqların yaranması, dəyişməsi və xitam olunmasının əsasıdır (hüquqi faktıdır). Bizim fikrimizcə «üsul» və «əsas» terminləri heç də sinonim kimi qəbul edilə bilməz. Belə ki, mülkiyyət hüququnun əldə olunmasının törəmə üsullarına əmlakın verilməsi, alınması və götürülməsi aiddir. Lakin, əmlakın verilməsi əsaslarına isə əşyanın özgəninkiləşdirilməsi haqqında müqavilə, hüquqi şəxsin yenidən təşkili nəticəsində əmlakın vərəsəliyi və s. aiddir. Onu da qeyd edək ki, alqı – satqı müqaviləsi özəlləşdirmə prosesində yeganə hüquqi fakt deyil. səlahiyyətli orqanın qəbul etdiyi özəlləşdirmənin şərtləri haqqında qərar hüquqi faktlar içərisində ilkin yeri tutur.

Özəlləşdirmənin metodoloji əsaslarını nəzərdən keçirərkən dövlət orqanlarının bilavasitə təsiri altında istehsal vasitələri üzərində mülkiyyət formalarının dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan münasibətlər sistemi kimi özəlləşdirmənin məzmununu açıqlamağa imkan verir.

Beləliklə, özəlləşdirmə – dövlət mülkiyyətində olan özəlləşdirmə obyektlərinin «Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında» Qanunla müəyyən edilmiş qaydada və üsullarla fiziki və hüquqi şəxslərin mülkiyyətinə əvəzli olaraq özgəninkiləşdirilməsidir.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında qanunvericilik. Bu günə qədər Azərbaycan Respublikasında özəlləşdirmə sahəsində 50-dən artıq normativ hüquqi aktlar qəbul olunmuşdur. Belə ki, hal-hazırda özəlləşdirmə sahəsində iki dövlət proqramı, iki qanun qəbul olunmuşdur. Özəlləşdirmə sahəsində ilk dövlət proqramı ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 29 sentyabr 1995-ci il tarixdə qəbul olunmuşdur. «1995-1998-ci illərdə dövlət mülkiyyətinin özəlləşdirilməsinin

Dövlət Proqramı»nın təsdiq edilməsi Respublikamızda özəlləşdirmənin əsasını qoydu. Bu proses on ildən artıqdır ki davam etdirilir.

Adı çəkilən Proqramın qəbul edilməsi xalq təsərrüfatı strukturunun bazar iqtisadiyyatının tələblərinə uyğun olaraq yenidən qurulmasına, iqtisadi prosesə bütün növ istifadə olunmamış ehtiyatların cəlb edilməsinə, iqtisadiyyata investisiyaların, o cümlədən xarici investisiyaların cəlb edilməsinə, əhalinin həyat səviyyəsinin və sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına təkan verdi. Təqdirəlayiqdir ki, qəbul edilmiş Dövlət Proqramında ölkə vətəndaşlarına özəlləşdirmə prosesinə cəlb edilmiş və nəticədə, əmək kollektivinin üzvlərinə, o cümlədən vətəndaşlara dövlət mülkiyyətinin bir hissəsinin əvəzsiz olaraq verilməsi təsbit olunmuşdur.

Məhz, buna görə də 25 mart 1996-cı il tarixli AR Prezidentinin fərmanı ilə «Azərbaycan Respublikasında dövlət özəlləşdirmə payları (çekləri) haqqında» Əsasnamə təsdiq edilmişdir. Eyni zamanda, «Azərbaycan Respublikasında dövlət özəlləşdirmə paylarının (çeklərinin) dövrüyyəyə buraxılması haqqında AR Prezidentinin 25 mart 1996-cı il tarixli Fərmanına əsasən, dövrüyyəyə dəyəri özəlləşdiriləcək dövlət əmlakının 65%-nə bərabər olan 32 000 000 özəlləşdirmə çeki buraxılmışdır. Habelə, 1 yanvar 1997-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı kimi qeydiyyatda olan hər bir şəxs 4 özəlləşdirmə çekindən ibarət 1 özəlləşdirmə payı almışdır. Bununla da özəlləşdirmə payını almış vətəndaşlar dövlət müəssisələrinin səhmlərinin və ya hissələrinin satın alınmasında bu çeklərdən istifadə edərək iştirak etmək hüququna malikdirlər.

Özəlləşdirmə üzrə I Dövlət Proqramının əsas məqsədləri aşağıdakılar olmuşdur:

1. iqtisadiyyatın liberallaşdırılması, xüsusi mülkiyyətçilər təbəqəsinin və azad sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi;

2. istehsalın səmərəliliyinin və milli gəlirin artımının həlledici amili kimi mülkiyyətin rəşional strukturunun yaradılması;

3. iqtisadiyyatın strukturunun yenidən qurulması, inhisarsızlaşdırma və rəqabət mühətinin formalaşdırılması zəminində iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsi;

4. müəssisələrə investisiyaların, o cümlədən xarici investisiyaların cəlb edilməsi;

5. əhalinin həyat səviyyəsinin və sosial rifahının yaxşılaşdırılması.

Hal-hazırda Azərbaycan Respublikasında dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi ilə bağlı münasibətlər «Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında» 16 may 2000-ci il tarixli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasında dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin II Dövlət Proqramı» ilə tənzim olunur. Bu barədə növbəti paragrafda geniş danışılacaqdır.

Özəlləşdirmə haqqında qanunvericilik, xüsusilə Dövlət Əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında Qanun dövlət orqanlarının özəlləşdirmə sahəsində fəaliyyətini tənzim edən normaları əks etdirir. Bu normalar dövlət orqanlarının özəlləşdirmə sahə sində hüquq və vəzifələrini, habelə təşkilati-idarəçilik fəaliyyəti ilə, bağlı olan səlahiyyətlərin həyata keçirilməsini müəyyən edir.

Özəlləşdirmə haqqında qanunvericiliyin normaları ilə tənzim olunan ictimai münasibətləri iki qrupa ayırmaq olar. Belə ki, idarəetmə sahəsində müxtəlif dövlət orqanları arasında yaranan bu münasibətlər – inzibati münasibətlərdir və hakim-tabelik metodu ilə xarakterizə olunur.

Özəlləşdirmə haqqında qanunvericilikdə tənzim olunan digər qrup münasibətlər – mülki hüquq münasibətləridir. Bu hüquq münasibətləri özəlləşdirilən əmlaka mülkiyyət hüququnun keçməsi ilə bağlı olan bərabər hüquqlu subyektlər arasında yaranır.

Rus hüquqşünas alimi O.S.İoffe dövlət orqanlarının öz fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı yaranan mülki və inzibati hüquq münasibətlərinin fərqli cəhətlərini təsbit edir. Müəllif, əsasən aşağıdakı cəhətlərə görə mülki və inzibati hüquq münasibətlərini fərqləndirmişdir:

1. mülki və inzibati hüquq münasibətlərinin ümumi xarakterinə görə;
2. subyekt tərkibinə görə;
3. hüquq münasibətinin obyektinə görə;

4. səlahiyyət və vəzifələrin həcminə görə;¹

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi zamanı subyekt tərkibindən asılı olmayaraq yaranan mülki hüquq münasibətləri bərabərliklə xarakterizə olunur. Dövlətin mülki hüquq münasibətlərində iştirakından bəhs edərkən rus hüquqşünas alimi M.İ. Braqinskiy qeyd edirdi ki, «hər bir hüquq münasibəti dövlətin müəyyən etdiyi hüququn normaları ilə tənzim olunur. Mülki-hüquqi əmlak münasibətlərinə daxil olan dövlət elə özünün müəyyənləşdirdiyi rəqimə tabe olur. Bu özünü aşağıdakılarda öz əksini tapır: birincisi, mülki-hüquqi əmlak münasibətlərində dövlət ayrıca əmlakı olan subyekt qismində çıxış etməlidir, iknciçi, dövlət digər tərəfə bərabər şəkildə mülki-hüquq əmlak münasibətlərində iştirak etməlidir.²

Beləliklə, yuxarıda göstərilənlərdən belə qənaətə gəlmək olar ki, özəlləşdirmə haqqında qanunvericilik həm mülki-hüquqi, həm də inzibati-hüquqi normaları təsbit edir. Bundan başqa, özəlləşdirmə haqqında qanunvericilik digər münasibətləri tənzim edən normaları da təsbit edir: maliyyə-büdcə münasibətlərini (xüsusilə lə özəlləşdirmədən daxil olan pul vəsaitlərinin bölüşdürülməsi qaydası) və s.

1-ci sual üzrə nəticə

Bu sualda özəlləşdirməyə anlayış verildi, onun mahiyyəti açıqlandı, habelə dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında qanunvericiliyin əsas xüsusiyyətləri, məqsəd və vəzifələri öz əksini tapmışdır.

Sual 2. Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin subyektləri və obyektləri.

¹ Иоффе О.С. «Правоотношения по советскому праву». М., 1949 стр. 35.

² М.И. Брагинский. «Участие советского государства в гражданских правоотношениях». М., 1981. стр.: 16.

Özəlləşdirmənin subyektləri qismində alıcılar və dövlət əmlakının mülkiyyətçiləri (saticılar) çıxış edir.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında Qanunun 8-ci maddəsinə müvafiq olaraq, Azərbaycan Respublikasında dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi prosesində dövlət əmlakının satıcısı qismində Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin Əmlak Məsələləri üzrə Dövlət Xidməti çıxış edir. Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi sahəsində Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin Əmlak Məsələləri üzrə Dövlət Xidməti aşağıdakı funksiyaları yerinə yetirir:

- müəyyən olunmuş qaydada dövlət əmlakının registrini aparır;
- qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydaya uyğun olaraq dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi üzrə komissiya yaradır;
- özəlləşdirməyə açıq elan edilmiş dövlət əmlakını satılan anadək müəyyən edilmiş qaydada idarə edir;
- özəlləşdirmədən qabaq müəssisələrin restrukturizasiyası və sağlamlaşdırılması ilə bağlı təkliflər hazırlayır və bu sahədə öz səlahiyyətlər çərçivəsində tədbirlər həyata keçirir;
- özəlləşdirmə qabağı dövlət müəssisələrinin idarəetməyə verilməsi barədə təkliflər irəli sürür;
- məqsəduyğun hallarda özəlləşdirilməsi nəzərdə tutulan dövlət müəssisələrinin müflis elan olunmasına dair təkliflər irəli sürür;
- özəlləşdirmə prosesində yaradılan səhmdar cəmiyyətlərinin təsisçisi və dövlətə məxsus səhmlər zərfinin saxlayıcısı kimi çıxış edir;
- dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi nəticəsində əldə edilən pul vəsaitinin statistik və mühasibat hesabatını aparır və onun dövlət büdcəsinə köçürülməsini təmin edir;
- səhmdar cəmiyyətlərində (və ya müştərək müəssisələrdə) dövlət əmlak payının, həmçinin dövlət əmlakının satışı zamanı alıcıların alqı-satqı müqaviləsində müəyyən edilmiş öhdəliklərinin uçotunu aparır;

- müəssisələrin nizamnamə kapitalında dövlətə məxsus paya və səhmlərə görə dövlət büdcəsinə dividend köçürülməsini təmin edən tədbirlər həyata keçirir;
- dövlət əmlakı satıcısının fəaliyyəti müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq olunmuş normativ-hüquqi akta uyğun olaraq tənzimlənir.

Dövlət əmlakının alıcısı dedikdə – Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər, Azərbaycan Respublikasında dövlət qeydiyyatına alınmış bütün hüquqi şəxslər və xarici hüquqi şəxslər başa düşülür.

Belə ki, Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında Qanunun 9-cu maddəsinə əsasən dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi zamanı aşağıdakı şəxslər alıcı qismində çıxış edir:

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər;

Azərbaycan Respublikasında qeydiyyata alınan bütün hüquqi şəxslər;
xarici hüquqi şəxslər.

Həmçinin, Qanunun bir sıra kateqoriyalı şəxslərin dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi prosesində alıcı qismində çıxış etmələrinə məhdudiyətlər qoyur. Qanunun 9.3.-cü maddəsin əsasən aşağıdakılar alıcı qismində çıxış edə bilməz: səhmlərin və ya nizamnamə fondundakı payın 20%-dən çoxu dövlət mülkiyyətində olan hüquqi şəxslər;
icra hakimiyyəti orqanları;
bələdiyyə orqanları.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi zamanı alıcılıq hüququnun sübut edilməsi vəzifəsi alıcının üzərinə düşür.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin obyektləri dedikdə – özəlləşdirmə haqqında qanunvericiliyə uyğun özəlləşdirilə bilən dövlət əmlakı başa düşülür. «Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında» AR Qanunun 1.0.3-cü maddəsinə müvafiq olaraq, özəlləşdirmənin obyekti – özəlləşdirilməsi qadağan olunan dövlət əmlakı istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikasının ərazisində və onun hüdudlarından kənarında Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində olan

əmlak, müştərək müəssisələrin nizamnamə fondundakı dövlətin payı, dövlətə məxsus səhmlər, özəlləşdirilən müəssisələrin altında yerləşən torpaq sahələridir.

Azərbaycan Respublikasının dövlət mülkiyyətində saxlanılan aşağıdakı əmlak növlərinin özəlləşdirilməsi qadağandır:

yerin təki, meşə fondu, su ehtiyatları, dövlət sərhəd zolaqları və üzərindəki daşınmaz əmlak, hava məkanı, Xəzər dənizinin (gölünün) Azərbaycan Respublikasına məxsus olan sektorunun suları, geostasionar orbitdəki peyk rəbitəsi vasitələri;

qorunan və xüsusi qaydada istifadə olunan təbiət əraziləri;

Azərbaycan xalqının tarix və mədəniyyət abidələri (yerli əhəmiyyətli tarix və mədəniyyət abidələri istisna olmaqla), dövlət muzeyi, dövlət arxivi və mərkəzi dövlət kitabxanasının eksponatları və fondu;

Azərbaycan Respublikasının müdafiəsini və təhlükəsizliyini təmin etmək üçün saxlanılan hərbi hissələrin, daxili və sərhəd qoşunlarının, gömrük orqanlarının operativ istifadəsində olan əmlak;

sanitar-epidemioloji, baytarlıq, meşə və bitki mühafizəsi idarələri;

patent xidməti, standartlaşdırma və metrologiya müəssisələri;

dövlət əhəmiyyətli meliorasiya və su təsərrüfatı obyektləri və qurğuları;

dövlət əhəmiyyətli avtomobil və dəmir yolları, körpülər və tunellər;

narkotik və zəhərli maddələr istehsal edən, habelə onları əkən, becərən, emal edən və saxlayan müəssisələr;

toksiki və ionizə şüaları verən maddələrin, radioaktiv tullantıları basdıran müəssisə və obyektləri;

dövlət geologiya, kartoqrafiya-geodeziya hidrometeorologiya xidməti, ətraf mühiti və təbiəti mühafizə xidməti müəssisə və təşkilatları;

mülki-müdafiə və səfərbirlik obyektləri;

islah-əmək və ixtisaslaşdırılmış müalicə – istehsalat müəssisə və obyektləri;

qəbiristanlıq və krematoriyalar;

ixtisaslaşdırılmış dövlət uşaq, körpələr və qocalar evləri;

dövlət icbari ümumi orta təhsil müəssisələri;

əhalinin sosial müdafiəsini təmin edən dövlət müəssisə və təşkilatları;
psixiatriya, psixonevroloji, yoluxucu, onkoloji və dəri-zöhrəvi xəstəliklərin, İÇV
yoluxmuşların və QİÇS xəstələrin müalicə və profilaktikası üzrə dövlət
müəssisələri.

İctimai Telefiziya və Radio Yayımaları Şirkətinin əmlakı.

Azərbaycan Respublikasında dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin II Dövlət
Proqramına əsasən, dövlət mülkiyyətində olan əmlak özəlləşdirmə baxımından
aşağıdakı kimi təsnifatlaşdırılır:

özəlləşdirilməsi qadağan olunan əmlak;

özəlləşdirilməsi barədə qərar qəbul edilən anadək dövlət mülkiyyətində saxlanılan
əmlak;

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarı ilə özəlləşdirilən əmlak;

Əmlak Məsələləri üzrə Dövlət Komitəsinin qərarı ilə özəlləşdirilən əmlak.

Özəlləşdirilməsi qadağan olunan əmlakın siyahısı Dövlət əmlakının
özəlləşdirilməsi haqqında Qanunun 6.2.-ci maddəsində təsbit olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin qərarı ilə özəlləşdirilən müəssisə və
obyektlərin siyahısı II Dövlət Proqramının 2.2.-ci bəndində təsbit olunmuşdur. Bu
siyahıda göstərilən müəssisə və obyektlərin özəlləşdirilməsi Azərbaycan
Respublikası Nazirlər Kabinetinin təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti tərəfindən qəbul edilmiş qərar əsasında həyata keçirilir.

Əmlak Məsələləri üzrə Dövlət Komitəsinin qərarı ilə özəlləşdirilən əmlakın
siyahısı isə II Dövlət Proqramının 2.3.-cü bəndində təsbit olunub.

2-ci sual üzrə nəticə

Bu sualda dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin subyektləri sadalanır. Onların
dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi sahəsində hüquq və vəzifələri əks olunur.
Həmçinin, qanunvericiliyə əsasən dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin obyektləri
də sadalanır.

Sual 3. Özəlləşdirmənin həyata keçirilməsi qaydası və aparılması üsulları.

Özəlləşdirmənin qaydası – qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında qərarın qəbul edilməsi və realizəsi prosesidir.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin 3 mərhələsi nəzərdə tutulur:

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında AR Əmlak məsələləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən qərar qəbul edilir. Bu qərarla obyektin özəlləşdirilməsinin məqsədəuyğunluğu əsaslandırılır və üsulları göstərilir. Qərar qəbul edildikdən sonra özəlləşdirmə komissiyası yaradılır. Bu komissiya ən gec 3 ay müddətində müəssisənin (obyektin) özəlləşdirilməsi planını işləyib hazırlamalıdır. Planda özəlləşdirilən müəssisənin (obyektin) satışı qaydası və üsulu, satış müddəti, obyektin ilkin (start) qiyməti göstərilir və əmlak məsələləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən təsdiq olunur.

Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş üsullarla dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi. «Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında» Qanunun 16-cı maddəsində dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi üsulları təsbit olunub.

Özəlləşdirmənin qaydaları barədə danışarkən onun müddətinə ilk öncə toxunmaq daha müqəddəməvafiq olar. Özəlləşdirmənin aparılması müddəti barədə hüquq və iqtisadi ədəbiyyatlarında yekdil fikir yoxdur. Belə ki, bəzi mütəxəssislər hesab edirlər ki, özəlləşdirmə bir neçə onilliyi əhatə etməlidir. Digər qrupp alimlər isə düşünürlər ki, özəlləşdirmə sürəti olmalıdır.

Hətta bir sıra alimlər isə hesab edirlər ki, dövlət mülkiyyətində olan iqtisadiyyatı çətin ki, 2-3 ilə özəlləşdirilməsi mümkün olsun. Reallığa uyğun olaraq özəlləşdirmə xüsusən aşağıda göstərilən səbəblərə görə ləng keçirilməlidir:

1. bazarın normal fəaliyyəti və müəssisələrin bazar qiymətinin müəyyən edilməsi üçün vaxt tələb olunur;
2. İstehsal müəssisələrinin satışa çıxarılmasından əvvəl inhisara alınmış sənayenin yəndən qurulması zəruridi.

Ümumən, özəlləşdirmə bir tərəfdən iqtisadi islahatların bir elementi; digər tərəfdən isə uzunmüddətli dövlət tənzimlənməsinin əsas aləti kimi çıxış etməlidir.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi qaydası dedikdə – dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında qərarın qəbul edilməsi və realizəsi qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş prosesdir.

Qanunun 15-ci maddəsinə müvafiq olaraq, dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında qərar Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi tərəfindən qəbul edilir. Özəlləşdirmə haqqında qərar obyektin özəlləşdirilməsinin məqsədəuyğunluğu əsaslandırılır və üsulları göstərilir. Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi barədə qərar qəbul edildikdən sonra qanunvericiliyə uyğun olaraq özəlləşdirmə komissiyası yaradılır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 23 dekabr 2003-cü il tarixli 432 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Dövlət müəssisəsini özəlləşdirmə komissiyasının fəaliyyəti haqqında Əsasnamə»nin 2.1-ci bəndinin müvafiq olaraq, dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi zamanı, onun səhmdar cəmiyyətinə çevrilməsi haqqında qərar qəbul edildiyi gündən 10 (on) gün ərzində müəssisə rəhbəri tərəfindən əmək kollektivinin rəyi nəzərə alınmaqla müəssisədə komissiya yaradılır. Müəssisə rəhbəri komissiyanın yaradılması barədə Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinə 3 (üç) gün ərzində yazılı məlumat verməlidir.

Komissiya dövlət müəssisəsinin səhmdar cəmiyyətinə çevrilməsi haqqında qərar qəbul edildiyi gündən etibarən ən gec 3 (üç) ay müddətində II Dövlət Proqramının 5.4.-cü bəndində göstərilən sənədləri hazırlayıb təsdiq olunmaq üçün Komitəyə təqdim edir.

II Dövlət Proqramının 5.4.-cü bəndinə əsasən. Dövlət müəssisəsinin səhmdar cəmiyyətinə çevrilməsi haqqında müvafiq qərar qəbul edildiyi gündən etibarən 10 gün ərzində özəlləşdirməyə hazırlıq məqsədi ilə hər müəssisədə özəlləşdirmə komissiya yaradılır. Komissiya aşağıdakı sənədləri işləyib hazırlayır və təsdiq olunmaq üçün Komitəyə təqdim edir:

- özəlləşdirmə planı (emissiya prospekti);
- müəssisənin əmlakının inventarlaşdırılması və qiymətləndirilməsi haqqında akt;

- kommersiya banklarının, müştərək və digər müəssisələrin nizamnamə kapitalında özəlləşdirilən müəssisənin iştirak payının (səhimlərinin, hissələrinin) tərkibi və dəyəri barədə arayış və həmin payın özəlləşdirilməsi barədə təklif;

- son 3 (üç) ilin illik hesabat balansları, həmçinin son hesabat dövrünün balansı;

- səhmdar cəmiyyətin nizamnaməsi. (dövlət müəssisələrinin çevrilməsi nəticəsində yaradılan səhmdar cəmiyyətlərin nizamnaməsinə müvafiq olaraq hazırlanılır).

Onu da qeyd edək ki, müəssisənin rəhbəri və baş mühasibi Komitəyə təqdim olunan əmlakın inventarlaşdırılması və qiymətləndirilməsi aktının. Habelə digər sənədlərin dürüstlüyü üçün şəxsən məsuliyyət daşıyırlar.

Əgər 34 (üç) ay müddətində göstərilən sənədləri komissiya tərəfindən Komitəyə təqdim olunursa, onda Komitənin qərarı ilə komissiya yaradılır. Komissiyanın tərkibi aşağıdakı qaydada müəyyən edilir:

1. özəlləşdirilən müəssisə orta müəssisə qrupuna aid olduqda komissiyanın tərkibi % (beş) nəfərdən ibarət formalaşdırılır və onun tərkibinə aiddir:

- özəlləşdirilən müəssisənin nümayəndəsi (1 nəfər);

- yerli icra hakimiyyətinin nümayəndəsi (1 nəfər);

- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin nümayəndələri (3 nəfər);

- Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi və Vergilər Nazirliyinin nümayəndələri (1 nəfər);

2. Özəlləşdirilən müəssisə inhisarçı təsərrüfat subyektinə aid olduqda komissiyanın tərkibi 7 (yeddi) nəfərdən ibarət tərkibdə formalaşdırılır və əgər onun tərkibinə daxildir:

- özəlləşdirilən müəssisənin nümayəndəsi (1 nəfər);

- yerli icra hakimiyyətinin nümayəndəsi (1 nəfər);

- Komitənin nümayəndələri (2 nəfər);

- Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf nazirliyinin nümayəndəsi (1 nəfər);

- Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin nümayəndəsi (1 nəfər);

3. Özəlləşdirilən müəssisə iri müəssisə qrupuna aid olduqda komissiyanın tərkibi (doqquz) nəfərdən ibarət formalaşdırılır və onun tərkibinə daxildir:

- özəlləşdirilən müəssisənin nümayəndələri (2 nəfər);
- yerli icra hakimiyyətinin nümayəndəsi (1 nəfər);
- Komitənin nümayəndələri (2 nəfər);
- Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf nazirliyinin nümayəndələri (2 nəfər);
- Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin nümayəndəsi (1 nəfər);
- Azərbaycan Respublikası Vercilər nazirliyinin nümayəndəsi (1 nəfər);

Dövlət müəssisəsini özəlləşdirmə komissiyası fəaliyyəti dövründə aşağıdakı hüquq və vəzifələrə malikdir:

- göstərilmiş sənədləri işləyib hazırlanmasının təmin etmək və təsdiq olunmaq üçün Komitəyə təqdim etmək;
- özəlləşdirilən dövlət müəssisələrinin səhmlərinin (hissələrinin) 15 %-ni, güzəştli şərtlərlə satın almaq hüququ olan şəxslərin siyahısını tərtib etmək;
- kütləvi informasiya vasitələri üçün özəlləşdirilən müəssisələr haqqında II Dövlət Proqramında nəzərdə tutulmuş əmlumatları hazırlamaq və Komitəyə təqdim etmək;
- normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş digər vəzifələri yerinə yetirmək;
- göstərilən sənədlərin işləyib hazırlanması üçün müəssisə rəhbərliyindən lazımi sənədləri tələb etmək;

Özəlləşdirmə zamanı müəssisənin infrastruktur obyektlərindən istifadə olunması barədə təkliflər hazırlayıb Komitəyə təqdim etmək;

- zəruri hallarda öz işinə müstəqil auditor məsləhətləri, ekspert cələb etmək;
- ona həvələ olunmuş vəzifələrin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə özəlləşdirilən müəssisənin rəhbərliyinə lazımi tapşırıqlar vermək;
- normativ hüquqi aktlarla müəyyən edilmiş digər hüquqlar.

Komissiyanın iclasları həftədə bir dəfədən az olmayaraq keçirilir. Komissiyanın hər bir üzvü komissiyanın iclaslarında iştirak etməyə borcludur. O, komissiyanın iclaslarında iştirak edə bilmədiyi halda bunun səbəbini bildirməklə komissiyanın sədrini xəbərdar etməlidir.

Komissiyanın iclasarında baxılacaq məsələlər üzrə materialların surətləri və qərar layihələri komissiyanın bütün üzvlərinə iclasa azı iki gün qalmış paylanmalıdır. Komissiyanın iclası komissiyanın bütün üzvlərinə iclasa azı iki gün qalmış paylanmalıdır. Komissiyanın iclası komissiya üzvlərinin üçdə iki hissəsinin iştirakı təmin olunduqda səlahiyyətli hesab olunur. Komissiyanın iclasının protokolu və qəbul olunmuş qərarlar iclasın, keçirildiyi gündən sonrakı üç gün müddətində rəsmiləşdirilir, komissiyanın sədri və katibi tərəfindən imzalanır.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsində iştirak etməkü çün təqdim edilməli sənədlərin siyahısı və qaydası haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2 fevral 2001-ci il tarixli 32 Nöli Qərarının 2-ci bəndinə müvafiq olaraq, dövlət əmlakının özəlləşdirilməsində iştirak etmək üçün sifarişçi Komitənin müəyyən etdiyi formada ərizəni tərtib edir, ərizə iki nüsxədə tərtib olunur.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi üsullarından asılı olaraq özəlləşdirmədə iştirak etmək istəyən şəxslər ərizəyə aşağıdakı sənədləri əlavə edirlər:

- dövlət müəssisələrinin fərdi layihələr üzrə özəlləşdirilməsi zamanı
- hüquqi şəxsin təsis sənədlərinin müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilmiş surəti;
- müsabiqə təklifi;
- özəlləşdirilən dövlət müəssisələrinin əmlakının əmək kollektivi üzvlərinə və onlara bərabər tutulan şəxslərə gəzəştli satışı zamanı;
- dövlət özəlləşdirmə payları;
- dövlət əmlakının ixtisaslaşdırılmış çev və pul hərraclarında satışı zamanı;c
- satışa çıxarılan səhmlərin dəyərinin ödənilməsi (pul və ya özəlləşdirmə çekləri ilə) haqda sifariş;
- hüquqi şəxslər üçün təsis sənədlərinin müəyyən olunmuş qaydaad təsdiq edilmiş surətləri;
- fiziki şəxslər üçün şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti;
- səhmlərin dəyəri özəlləşdirmə əekləri ilə ödənildikdə – özəlləşdirmə çekləri;
- ixtisaslaşdırılmış pul hərraclarında pul vəsaitinin Dövlət Əmlakının İdarə Edilməsi üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən müəyyən edilmiş hesaba ödənildiyini təsdiq edən sənəd;

- hərracda iştirak etmək üçün sifariş hüquqi və ya fiziki şəxsin nümayəndəsi tərəfindən verildiyi təqdirdə – nümayəndənin sifarişçi adından hərəkət etmək hüququnu təsdiq edən etibarnamə;
- dövlət əmlakının hərracla vasiyyəti ilə satışı zamanı;
- hərraclarda iştirak etmək üçün sifariş;
- dövlət Əmlakının İdarə edilməsi üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən müəyyən edilmiş hesaba behin köçürülməsini təsdiq edən ödəmə sənədinin surəti;
- hüquqi şəxslər üçün təsis sənədlərinin müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilmiş surətləri;
- əiziki şəxslər üçün şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti;
- hərracda iştirak etmək üçün sifariş hüquqi və ya fiziki şəxsin nümayəndəsi tərəfindən verildiyi təqdirdə – nümayəndənin sifarişçi adından hərəkət etmək hüququnu təsdiq edən etibarnamə;
- dövlət ə əmlakının investisiya müsabiqəsi vasiyyəti ilə satışı zamanı;
- iddiaçı tərəfindən müsabiqənin şərtlərinin icrasının təmin olunması təsdiq edən və müvafiq qaydada tərtib olunmuş sənəd (bank zəmanəti, zəmanlik müqaviləsi, girov müqaviləsi və s.)
- investisiya proqramı;
- icarəyə verilmiş dövlət əmlakının satışı zamanı;
- icarə müqaviləsinin surəti;
- hüquqi şəxslər üçün hüquqi şəxsin nizamnaməsinin və dövlət qeydiyyatı haqqında şəhadətnaməsinin müəyyən edilmiş qaydada təsdiq olunmuş surəti;
- fiziki şəxslər üçün şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti;
- qeyri-yaşayış sahəsinin texniki pasportu;
- dövlət müəssisələrinin müflis elan olunması yolu ilə satışı zamanı;
- Dövlət Əmlakının İdarə edilməsi üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən müəyyən edilmiş hesaba behin köçürülməsini təsdiq edən ödəmə sənədinin surəti;
- hüquqi şəxslər üçün təsis sənədlərinin müəyyən olunmuş qaydada təsdiq edilmiş surətləri (fiziki şəxslər üçün şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti);

- hərracda iştirak etmək çün sifariş hüquqi və ya fiziki şəxsin nümayəndəsi tərəfindən verildiyi təqdirdə – nümayəndənin sifarişçi adından hərəkət etmək hüququnu təsdiq edən etibarnamə.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsində iştirak etmək istəyən şəxslərdən bu Qaydalarla nəzərdə tutulmuş sənədlərdən başqa digər sənədlərin tələb olunmasına yol verilmir.

Dövlət Əmlakının İdarə Edilməsi üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən sənədləri qəbul etməyə vəkiledilmiş şəxs qəbul edilmiş hər bir ərizəyə və sənədlərə nömrə və tarix qoyur və onların qəbul edilməsi barədə ərizənin digər nüsxəsində müvafiq qeyd aparır. Həmin nüsxə ərizə və sənədləri vermiş şəxsə və ya onun nümayəndəsinə qaytarılır.

Sənədlər dövlət əmlakının satışının keçirilməsi barədə məlumatda qeyd edilən müddət bitdikdən sonra qəbul edilmir.

Sənədlər tam tərkibdə təqdim edilmədikdə və ya qanunvericiliyə uyğun olaraq tərtib edilmədikdə onlar sifarişçinin tələbi ilə bir iş günü müddətinə geri qaytarılır. Bu halda həmin sənədləri təqdim edən şəxslər (və ya onların nümayəndələri) müəyyən edilmiş çatışmazlıqları aradan qaldırıdıqdan sonra, elanda göstərilən müddət ərzində sənədləri təkrarən təqdim edə bilərlər.

Dövlət əmlakının alıcılar tərəfindən təqdim edilən sənədlərin siyahısı və qaydaları ilə bağlı vəzifəli şəxslərin qərarlarından və hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən) Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada məhkəməyə şikayət verilə bilər.

Özəlləşdirmənin aparılmasının üsulları. Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi aşağıdakı üsullarla həyata keçirilir:

- özəlləşdirilən dövlət müəssisələrinin əmlakının əmək kollektivi üzvlərinə və onlara bərabər tutulan şəxslərə güzəştli satışı;
- dövlət müəssisələrinin fərdi layihələr üzrə özəlləşdirilməsi;
- dövlət əmlakının ixtisaslaşdırılmış çek və pul hərraclarından satışı;
- dövlət əmlakının hərraclar vasitəsilə satışı;
- dövlət əmlakının investisiya müsabiqəsi vasitəsilə satışı;

- icarəyə verilmiş dövlət əmlakının satışı;
- dövlət müəssisələrinin müflis elan olunması yolu ilə satışı.

Bu üsulların ayrı-ayrı izahını vermək üçün isə mütləq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 23 dekabr tarixli, 432 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş Əsasnamələrə diqqət yetirmək lazımdır. Bu əsasnamələrə əsasən dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi üsullarının məzmununu açıqlamaq fikrimizcə, daha məqsədmüvafiq olar.

Özəlləşdirilən dövlət müəssisələrinin əmlakının əmək kollektivi üzvlərinə və onlara bərabər tutulan şəxslərə güzəştli satışı. II Dövlət Proqramına əsasən özəlləşdirilən dövlət müəssisələrinin işçilərinin həmin müəssisənin əmlakının və ya səhmlərinin 15%-ni güzəştli şərtlərlə almaq hüququ vardır. Qanun bu işçiləri aşağıdakı kateqoriyalara qruplaşdırır:

- əsas iş yeri həmin müəssisə hesab edilən işçilər;
- Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə uyğun olaraq, həmin müəssisədə əvvəlki iş yerinə qayıtmaq hüququ olan şəxslər;
- özəlləşdirilən müəssisədə 7 ildən çox çalışmış və həmin müəssisədə təqaüdə çıxmış şəxslər;
- 1995-ci il yanvar ayının 1-dən sonra işçilərin sayı və ştatları ixtisarı nəticəsində işdən azad olunmuş və işsiz statusu almış şəxslər.

Dövlət müəssisələrinin fərdi layihələr üzrə özəlləşdirilməsi. Ölkə iqtisadiyyatı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən dövlət müəssisə və obyektləri fərdi layihələr üzrə özəlləşdirilir və həmin müəssisəyə strateji investor cəlb etmək məqsədilə satışa onun səhmlərinin 51%-i və ya daha çox hissəsi çıxarılır.

Dövlət əmlakının ixtisaslaşdırılmış çek və pul hərraclarından satışı. Bu üsul özəlləşdirmə prosesində yaradılmış səhmdar cəmiyyətlərin səhmlərinin və ya səhm zərflərinin sifarişlər əsasında alıcılara satışdır. İxtisaslaşdırılmış çek və pul hərraclarında sifarişlər birinci növ və ikinci növ formasında təqdim edilir. İxtisaslaşdırılmış çek hərracında bir özəlləşdirmə çekinə düşəcək səhm üçün sifarişçi tərəfindən minimum hədd qoyulmadıqda sifariş birinci növ, belə hədd qoyulduqda isə ikinci növ sifariş adlanır. İxtisaslaşdırılmış pul hərracında birinci

növ sifarişçi ödədiyi məbləğə görə düşəcək səhmlərin miqdarına aşağı həddi qoymur, ikinci növ sifarişçi isə almaq istədiyi səhmlərin minimum miqdarının həddini sifarişində göstərir.

Dövlət əmlakının hərracla vasitəsilə satışı. Bu üsul özəlləşdirilən əmlakın onun barəsində alıcıdan hər-hansı bir şərtin yerinə yetirilməsi tələb olunmadan özəlləşdirmədə alıcı kimi tanınan fiziki və ya hüquqi şəxslərin mülkiyyətinə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada pul müqabilində özgəninkiləşdirilməsidir. Bu zaman əmlak üzərində mülkiyyət hüququ hərracın gedişində maksimum qiymət təklif etmiş alıcının mülkiyyətinə verilir.

Həmçinin, onu da qeyd etmək ki, dövlət əmlakının satışı üzrə keçirilən ilk iki hərracda sifariş verilmədikdə (və ya əmlak satılmadıqda) Əmlak Məsələləri üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən üçüncü hərracda həmin əmlakın start qiyməti ilkin start qiymətinin 10 %-i həcmində, dördüncü hərracda dövlət əmlakının ilkin start qiymətinin 25 %-i həcmində, beşinci hərracda dövlət əmlakının ilkin start qiymətinin 50 %-i həcmində aşağı salına bilər. Bu qaydada satılmayan dövlət müəssisələri müəyyən olunmuş qaydada ləğv edilir və onların əmlakı (tikili, avadanlıq, qurğu və s.) ayrı-ayrılıqda yuxarıda göstərilən qaydada hərrac vasitəsilə satılır.

Dövlət əmlakının investisiya müsabiqəsi vasitəsilə satışı. Bu üsul ilə dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi zamanı dövlət əmlakı barəsində investisiya proqramının yerinə yetirilməsi tələb olunur. İntestisiya müsabiqələrinin qalibi investisiya proqramının şərtləri daxilində investisiyanın maksimum həcmi və onun səmərəli qoyuluşunu özündə əks etdirən investisiya proqramını təqdim edən hesab olunur.

İcarəyə verilmiş dövlət əmlakının satışı. İcarəyə verilmiş dövlət əmlakının satışı tərəflər arasında bağlanan icarə müqaviləsinin şərtlərindən (satılma hüququndan, icarə müddətindən və s.) asılı olaraq, müxtəlif üsullarla həyata keçirilir.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin II Dövlət Proqramı qəbul edilənədək bağlanmış və müvafiq qaydada Əmlak Məsələləri üzrə Dövlət Komitəsində

qeydiyyatdan keçmiş icarə müqaviləsi əsasında fəaliyyət göstərən müəssisələr aşağıdakı qaydada özəlləşdirilir:

a) orta və iri müəssisənin səhmlərinin:

- 15 %-i əmək kollektivinə güzəştli şərtlərlə satışa yönəldilir;
- 30 %-i nominal dəyəri ilə ilk növbədə icarəçiyə təklif olunur;
- 55 %-i ixtisaslaşdırılmış çek hərraclarında satılır.

b) kiçik müəssisələrinin dəyərinin:

- 15 %-i əmək kollektivinə güzəştli şərtlərlə satışa yönəldilir;
- 85 %-i isə ilkin start qiyməti ilə ilk növbədə icarəçiyə təklif olunur.

Dövlət müəssisələrinin müflis elan olunması yolu ilə satışı. Dövlət müəssisələrinin beş dəfə hərrac vasitəsilə satışı baş tutmadıqda və ya dövlət müəssisələrinin özəlləşdirilməsinə hazırlıq mərhələsində onun ödəmə qabiliyyətinin olmadığı halda, AR Prezidentinin qərarı ilə, digər müəssisələr isə Dövlət Komissiyasının qərarı ilə müflis elan edilə bilər. Bu zaman müəssisənin əmlakı hərrac vasitəsilə satılır.

Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi barədə məlumat rəsmi kütləvi informasiya vasitələrində həmin əmlakın satışının həyata keçirilməsi gününə azı 30 gün qalmış dərc edilməlidir. Dövlət müəssisələrinin (obyektlərinin) özəlləşdirilməsinin nəticələri haqqında məlumat isə 15 gün müddətində kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunmalıdır.

3-cü sual üzrə nəticə

Bu sualda dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin aparılması qaydası və şərtləri, habelə dövlət əmlakının II Dövlət Proqramında təsbit olunmuş üsullarla aparılmasının əsas xüsusiyyətləri təhlil olunmuşdur.

Nəticə

Mövzuda ilk olaraq özəlləşdirməyə anlayış verilmiş, onun mahiyyəti açıqlanmışdır. Sonradan isə dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinə anlayış verilmiş, onun subyektləri göstərilmiş, onların özəlləşdirmə sahəsində hüquq və vəzifələri sadalanmışdır. Bundan başqa mövzuda özəlləşdirilməsi mümkün olan və olmayan obyektlərin dairəsi də təsbit olunmuşdur. Həmçinin, dövlət əmlakının özəlləşdirilməsinin aparılması qaydası və üsulları göstərilmişdir.